

Inhoudsopgave

INLEIDING	II
SAINT-SIMON EN COMTE – SOCIOLOGIE ALS EEN POSITIEVE WETENSCHAP	13
Het frustrerende voorbeeld van de natuurwetenschap	13
Giambattista Vico en de Nuovo Scienza	14
Comtes megalomanie	15
De buitenissige levenswandel der positivisten	16
Saint-Simon, de Karel de Grote van de wetenschap	17
Waanzin als eretitel – de ontdekking van ‘le principe organisateur’	18
Politiek als wetenschap van productie	20
Saint-Simons gedachte-experiment – Le parabole	21
Arbeid en liefde	22
Tout par l’industrie, tout pour elle	23
De Saint-Simonisten	23
Saint-Simon tussen zelfoverschatting en zelfmedelijden	24
Auguste Comte in het spoor van Saint-Simon	25
Het positieve	26
Het reële versus de verbeelding	27
Nut versus ledigheid – soorten kennis	29
Zekerheid versus twijfel	31
Comtes sciëntocratie en repressieve tolerantie	32
De impasse van het logisch positivisme	33
Positivisme als geestelijke macht	35
Breuk met Saint-Simon als mini-investituurstrijd	36
Wet der drie stadia	37
Positief versus negatief – voorbij kritiek, gewetensvrijheid en democratie	39
Conclusie – de gerealiseerde technocratie	42
KENNIS ALS STRIJD, STRIJD ALS KENNIS – DE WERELD VOLGENS KARL MARX	49
Marx als wereldhistorische figuur	49
Hoe Marx interpreteren?	49

Een biografische schets	52
Burgerlijke afkomst – de Verlichting thuis	52
Invloed van judaïsme – de joodse geschiedenisopvatting	53
Marx en de literatuur	55
Belijdenisbrief aan zijn vader – breuk met het idealisme	56
Hegels dialectisch systeem op z'n kop	56
Journalist	59
Parijse tijd – ontdekking van het proletariaat – wapen van de kritiek	59
Friedrich Engels en de 'echte economie'	61
Brussel – 'Democratische dictator' – Het Communistisch Manifest	64
Wetenschappelijk socialisme – ontwikkelingswetten – historisch materialisme: productiekrachten/ productieverhoudingen	72
1848 – revolutie, of toch bijna – revolutionaire strategie	78
Armoede, 'emigratiedrek' en journalistiek in Londen	81
Continuïteit in Marx' werk – ontdekking van de Frühschriften – Althusser – Das Kapital lezen I	84
Citaten als commentaar – Marx en Dante in de hel – Das Kapital lezen II	89
Zur Kritik der Politischen Oekonomie – Lassalle – Eerste Internationale	92
Het kapitaal is als een vampier	95
De waar – gebruikswaarde en ruilwaarde	96
Het fetisjkarakter van de waar	98
Geld	101
De algemene formule van het kapitaal – geld als doel – beweeglijkheid van het kapitaal – kapitaal als God	105
Arbeid als waar – uitbuiting	109
Kapitaalaccumulatie voert het kapitalisme ten top en... naar de afgrond	110
Das Kapital: tussen 'wet' en 'hoop'	112
Marxistische en 'burgerlijke' economie: een dovemansgesprek	116
Een kritische appreciatie	117

DE SOCIOLOGISCHE VERBEELDING VAN ÉMILE DURKHEIM	125
Durkheim en de erkenning van de sociologie als wetenschap	125
Durkheim, Tarde, Le Bon, Worms: wil de ware socioloog opstaan?	127
Kleine excursus over ‘grote mannen’ – over het nut van klassieke auteurs lezen	129
Het sociale milieu van Durkheim – de twee gezichten van de maatschappij	130
Durkheim als ‘normalien’ – de mens als homo duplex – individu versus maatschappij	132
Frankrijk – het individualisme – kritiek op het contractdenken – naweeën van de revolutie	135
Dreyfus-affaire – aansluiting en kritiek op Rousseau – individualisme als bindmiddel – ‘cultus van het individu’	138
Me, my selfie and I	143
Wilhelm Wundt en de experimentele psychologie	144
De la division du travail social – de notie arbeidsdeling	146
De la division du travail social – het ‘conscience collective’ en het internet	147
Het segment – de Irokezen – individuen zonder individualiteit – mechanische solidariteit – repressief recht	150
Organische solidariteit – Durkheims organicisme – restitutief recht – waarde van het individu	153
Anomie	156
Kritiek op economisering – pleidooi voor corporaties – het ‘middenveld’	157
Waar komt arbeidsdeling vandaan?	159
De betekenis van ‘De la division du travail social’	162
Kleine excursus over Montesquieu en de ontdekking van de maatschappij – ‘sociologie van het sociale’ versus ‘sociologie van dingen’	163
Regels van de sociologische methode als disciplinerend	166
Eerste regel: sociale feiten als dingen beschouwen – Weber versus Durkheim	167
Kenmerken van ‘le fait social’	170
Op zoek naar sociale feiten	172
Omgangstaal: obstakel of toegangspoort?	173

Waarom recht en statistiek belangrijk zijn	175
Wetenschappen en grensgeschillen – ‘bestaat’ de collectiviteit?	177
Sociologisch verklaren: causaal en functioneel	181
De causale verklaring	181
Causale en functionele verklaring	183
Het normale en het pathologische – Durkheim meets Darwin	185
Het geval Socrates – nood aan vernieuwing – de normaliteit van misdaad	187
<i>Le suicide</i> als schoolvoorbeeld van sociologisch onderzoek	188
Egoïstische zelfdoding – te weinig sociale integratie	190
Altruïstische zelfdoding – te veel sociale integratie	192
Anomische zelfmoord – te weinig regulering	192
Fatalistische zelfmoord – te veel regulering	193
Les formes élémentaires de la vie religieuse – niets buiten de maatschappij	194
Wetenschap versus religie – de realiteit van het geloof	198
Het profane en het sacrale	200
Oorsprong van religie – sociale ‘effervescence’	203
Totemisme	206
Denkcategoryën	208
Het totemisme en de samenleving van de toekomst	209
HET TRAGISCH VERSTEHEN VAN MAX WEBER	219
Weber als mensentype	219
Wetenschap als beroep – Webers mensbeeld	221
Kritiek op ‘objectiviteit’	228
Cultuur vergt interpretatie: een knipoog naar Gilbert Ryle	231
De wereld als een ‘stand van zaken’ versus de wereld als een ‘stand van waarden’ – Heinrich Rickert	232
Hermeneutiek: met Schleiermacher in het spoor van Hermes	234
Verstehen: het leven volgens Dilthey	237
Het begrip ‘ideaaltype’ – een eerste kennismaking	241
Ideaaltype en statistiek – geen goede vrienden	243
Ideaaltype – een nadere kennismaking	245
Het misverstand genaamd ‘waardevrijheid’	248
Is het ideaaltype een utopie?	250

Ideaaltype – een catechismus van mogelijke misverstanden	251
Naar een ideaaltype van het ideaaltype	252
Een voorbeeld: de gotiek	255
De les van de neogotiek – de beperking van de ideaaltypische methode	258
Andere beperkingen van de ideaaltypische methode	258
Rationalistisch karakter van ideaaltypes – de vier basistypes van handelen	260
De ladder van rationaliteit	264
De wetenschappelijke bruikbaarheid van de vier handelingstypes	266
Verstehen voor gevorderde beginners: ‘direct begrijpen’ versus ‘erklärend verstehen’ – oorzaak versus motief – wetmatigheden als ‘kansen’	267
Bestaan collectiviteiten? Over structuren, individuen en kansen	269
Sociaal handelen	271
Weber als de ‘atoomfysicus van de sociologie’	273
Klein en groot: in het spoor van Webers rationaliseringstheorieën	274
De protestantse ethiek – de Weberthese is niet van Weber	276
Weber en Marx	279
De protestantse ethiek als een schilderijtentoonstelling	280
Benjamin Franklin en de geest van het kapitalisme	282
Luther en de uitvinding van ‘het beroep’	286
Calvijn: angst voor het hiernamaals – arbeid als uitkomst	287
Baxter – kapitaalvorming door ascetische spaardwang	294
John Wesley: geld verdienen als verweermiddel tegen... geldzucht	295
Wij moeten beroepsmens zijn	297
Het tragisch verstehen van Weber	299
 HET SOCIALE ALS HET NIEUWE – HET OPTIMISME VAN G.H. MEAD	
Mead als lesgever en schrijver	307
Filosoof van het nieuwe	307
De tijd als het nu	308
Socialiteit – het nieuwe is het sociale	309
Sociaal behaviorisme – de act	311
	313

De sociale act	315
Gebarencommunicatie	315
Symbolische communicatie – vocal gestures	316
Kleine excursus over internalisatie en de ontdekking van spiegelcellen	318
Denken als innerlijke conversatie	320
Van ‘omgeving’ naar ‘meerduidige wereld’ – de ‘objectieve wereld’ – praten met dingen	321
Zelfbewustzijn	323
‘I’ & ‘Me’ – socialiteit en temporaliteit van de persoonlijkheid	324
De sociale wereld – ‘play’ en ‘game’ – de ander	325
Generalized other – de wereldwijde ‘universe of discourse’	327
 HET GEVAL FREYER – SOCIOLOGIE ALS CRISISWETENSCHAP	 331
Wat valt er van het geval Freyer te leren?	336